

**Bruxelles, 24 septembrie 2025
(OR. en)**

13152/25

AG 141	COMPET 911
INST 261	CULT HERIT 16
SOC 622	EMPL 410
COH 176	STATIS 65
SUSTDEV 70	PTOM 15
ECOFIN 1234	FREMP 247
BUDGET 24	GENDER 175
DEVGEN 157	ANTIDISCRIM 84

NOTĂ DE ÎNSOȚIRE

Sursă:	Secretara Generală a Comisiei Europene, sub semnătura dnei Martine DEPREZ, Directoare
Data primirii:	5 septembrie 2025
Destinatar:	Dna Thérèse BLANCHET, Secretară Generală a Consiliului Uniunii Europene
Nr. doc. Csie:	C(2025) 6015 final
Subiect:	COMUNICARE A COMISIEI privind propunerea de inițiativă cetățenească intitulată „Politica de coeziune pentru egalitatea regiunilor și menținerea culturilor regionale”

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor documentul C(2025) 6015 final.

Anexă: C(2025) 6015 final

COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 3.9.2025
C(2025) 6015 final

COMUNICARE A COMISIEI

**privind propunerea de inițiativă cetățenească intitulată „Politica de coeziune pentru
egalitatea regiunilor și menținerea culturilor regionale”**

1. INTRODUCERE: INIȚIATIVA CETĂȚENEASCĂ

Inițiativa cetățenească europeană (ICE), în temeiul articolului 11 alineatul (4) din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), le permite cetățenilor UE să invite Comisia Europeană să prezinte o propunere de act juridic al Uniunii în vederea punerii în aplicare a tratatelor UE. În acest scop, aceștia trebuie să strângă semnături de la cel puțin un milion de cetățeni ai UE și să atingă pragurile minime necesare în cel puțin șapte state membre. Regulamentul (UE) 2019/788¹ („Regulamentul ICE”) stabilește norme detaliate privind ICE.

„Politica de coeziune pentru egalitatea regiunilor și menținerea culturilor regionale” este cea de a unsprezecea ICE² prezentată Comisiei spre examinare, care a atins pragurile impuse de TUE și de Regulamentul privind ICE. Aceasta este, de asemenea, prima inițiativă încununată de succes care urmează să fie examinată de Comisie în cadrul mandatului său pentru perioada 2024-2029.

Organizatorii își descriu obiectivele după cum urmează:

Politica de coeziune a UE ar trebui să acorde o atenție specială regiunilor cu caracteristici naționale, etnice, culturale, religioase sau lingvistice care sunt diferite de cele ale regiunilor învecinate.

Pentru astfel de regiuni, care includ zonele geografice fără competențe administrative, prevenirea întârzierilor economice, susținerea dezvoltării și menținerea condițiilor pentru coeziunea economică, socială și teritorială ar trebui să se realizeze într-un mod care să asigure inalterabilitatea caracteristicilor acestora. În acest scop, aceste regiuni trebuie să aibă șanse egale pentru a accesa diferite fonduri ale UE, iar păstrarea caracteristicilor lor și dezvoltarea lor economică adecvată trebuie să fie garantate, astfel încât dezvoltarea UE să poată fi susținută, iar diversitatea sa culturală să fie menținută.

Într-o anexă depusă împreună cu cererea lor de înregistrare, organizatorii au prezentat mai multe propuneri pentru atingerea obiectivelor ICE:

1. Definirea într-un act juridic al UE a conceptului de „regiuni cu minoritate națională/etnică” sau pur și simplu de „regiuni naționale”, adică „regiuni cu caracteristici naționale, etnice, culturale, religioase sau lingvistice care sunt diferite de cele ale regiunilor învecinate”.
2. Dincolo de definirea conceptului de regiuni naționale, actul juridic care urmează să fie elaborat de Comisie trebuie, de asemenea, să identifice în mod explicit aceste regiuni, ținând seama de criteriile din documentele internaționale enumerate³ și de voința comunităților afectate.

¹ Regulamentul (UE) 2019/788 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2019 privind inițiativa cetățenească europeană (JO L 130, 17.5.2019, p. 55, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/788/oj>).

² https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2019/000007_ro.

³ Documentele enumerate sunt: recomandarea 1811/2007 a Consiliului Europei privind regionalizarea în Europa, convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, recomandarea 1201/1993 a Consiliului Europei, Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, recomandarea 1334/2003 a Consiliului Europei, tradițiile constituționale comune statelor membre, jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului, articolul 3 din TUE și articolul 167 din TFUE.

3. Extinderea listei regiunilor defavorizate menționate la articolul 174 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene pentru a include noi categorii, cum ar fi regiunile cu caracteristici naționale, lingvistice și culturale distincte, denumite regiuni cu minoritate națională/etnică.
4. Asigurarea faptului că fondurile Uniunii nu sunt utilizate în moduri care ar modifica componența etnică, identitatea regională sau patrimoniul cultural al regiunilor naționale. Aceasta include prevenirea utilizării fondurilor Uniunii pentru a sprijini politicile de ocupare a forței de muncă care încurajează stabilirea unei forțe de muncă provenind din medii culturale sau lingvistice diferite.
5. Luarea în considerare a limitelor lingvistice, etnice și culturale la elaborarea Nomenclatorului unităților teritoriale de statistică (NUTS). Grupul de organizatori propune ca aceste limite să reflecte voința comunităților autohtone, exprimată printr-un referendum local înainte de delimitarea regiunilor.
6. Asigurarea faptului că statele membre își respectă angajamentele internaționale în ceea ce privește minoritățile naționale. Organizatorii consideră că nerespectarea acestor angajamente ar constitui o încălcare a valorilor enumerate la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană, ceea ce ar putea declanșa inițierea unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, astfel cum se prevede la articolul 7.

Organizatorii au solicitat Comisiei să înregistreze inițiativa la 18 iunie 2013. Inițial, Comisia a refuzat să înregistreze ICE propusă⁴, afirmând că obiectul acesteia depășea în mod vădit competența Comisiei de a prezenta o propunere de act juridic al Uniunii în vederea punerii în aplicare a tratatelor. Cu toate acestea, în urma hotărârii Curții de Justiție în cauza C-420/16 P⁵, Comisia a înregistrat inițiativa la 7 mai 2019, deși cu rezerve. Articolul 1 alineatul (2) din decizia de înregistrare⁶ prevede că declarațiile de susținere a inițiativei ar putea fi colectate numai „pornind de la constatarea faptului că aceasta vizează prezentarea de către Comisie a unor propuneri de acte juridice care stabilesc sarcinile, obiectivele prioritare și organizarea fondurilor structurale și cu condiția ca acțiunile care urmează să fie finanțate să conducă la consolidarea coeziunii economice, sociale și teritoriale a Uniunii”.

În plus, considerentul 5 din decizia de înregistrare prevede că „[î]n conformitate cu articolul 177 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), pot fi adoptate acte juridice ale Uniunii în scopul punerii în aplicare a tratatelor, în vederea definirii sarcinilor, a obiectivelor prioritare și a organizării fondurilor structurale, ceea ce poate implica regrouparea fondurilor”.

În consecință, examinarea acestei ICE de către Comisie se bazează strict pe conținut astfel cum a fost înregistrat, mai degrabă decât pe caracterul general al obiectivelor inițiativei, astfel cum au

⁴ Decizia C(2013) 4975 a Comisiei din 25 iulie 2013.

⁵ Hotărârea Curții din 7 martie 2019, Balázs-Árpád Izsák și Attila Dabis/Comisia Europeană, C-420/16 P, ECLI:EU:C:2019:177. Organizatorii, susținuți de Ungaria, au solicitat Tribunalului anularea refuzului Comisiei de a înregistra ICE (cauza T-529/13). Tribunalul a respins cererea. Organizatorii au atacat ulterior hotărârea la Curtea de Justiție (cauza C-420/16 P), care a anulat hotărârea Tribunalului în cauza T- 529/13 și Decizia C(2013) 4975 a Comisiei.

⁶ Decizia (UE) 2019/721 a Comisiei din 30 aprilie 2019 privind propunerea de inițiativă cetățenească intitulată „Politica de coeziune pentru egalitatea regiunilor și menținerea culturilor regionale” [notificată cu numărul C(2019) 3304], ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2019/721/oj>.

fost stabilite de grupul de organizatori. Înregistrarea cu rezerve a ICE a fost confirmată prin hotărârea Tribunalului⁷ și prin cea a Curții de Justiție⁸.

La 4 martie 2025, în urma verificării declarațiilor de susținere de către autoritățile statelor membre, verificare care a fost finalizată în 2022, organizatorii au prezentat oficial ICE Comisiei⁹. La aceeași dată, Comisia a publicat anunțul relevant care confirmă valabilitatea inițiativei în registrul ICE. Organizatorii au detaliat în continuare obiectivele inițiativei în cadrul unei reuniuni cu Comisia la 25 martie 2025 și într-o comunicare scrisă în urma reuniunii respective, precum și în cadrul unei audieri publice organizate de Parlamentul European la 25 iunie 2025. În plus, la 10 iulie 2025, în Parlamentul European a avut loc o dezbateră în plen privind ICE.

Prezenta comunicare expune analiza și concluziile Comisiei cu privire la inițiativă și la orice acțiune pe care intenționează să o întreprindă ca răspuns la inițiativă, în conformitate cu articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul privind ICE.

2. CONTEXTUL

2.1. Cadrul juridic existent

Politica de coeziune a UE

Cu un buget total de 392 de miliarde EUR pentru perioada de programare 2021-2027, politica de coeziune este principala politică de investiții a Uniunii Europene pentru punerea în aplicare a obiectivului tratatului de consolidare a coeziunii economice, sociale și teritoriale.

În conformitate cu articolul 174 din TFUE, pentru a-și consolida coeziunea economică, socială și teritorială, Uniunea urmărește „reducerea decalajelor dintre nivelurile de dezvoltare a diferitelor regiuni și a rămânării în urmă a regiunilor defavorizate”, acordându-se o atenție deosebită „zonelor rurale, zonelor afectate de tranziția industrială, precum și regiunilor afectate de un handicap natural și demografic grav și permanent, cum ar fi regiunile cele mai nordice cu densitate foarte scăzută a populației, precum și regiunile insulare, transfrontaliere și muntoase”.

Politica de coeziune aduce beneficii tuturor regiunilor UE, cu scopul de a stimula crearea de locuri de muncă, de a spori competitivitatea întreprinderilor, de a stimula creșterea economică și de a promova dezvoltarea durabilă, precum și de a îmbunătăți calitatea vieții pentru cetățenii din UE.

⁷ Hotărârea Tribunalului din 10 noiembrie 2021, România/Comisia, T-495/19, EU:T:2021:781.

⁸ Hotărârea Curții din 22 februarie 2024, România/Comisia Europeană, Ungaria, C-54/22 P, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2387/oj>.

⁹ Această ICE a fost înregistrată în temeiul Regulamentului (UE) nr. 211/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 februarie 2011 privind inițiativa cetățenească, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/211/2020-01-01> (primul regulament privind ICE). Primul regulament privind ICE nu a stabilit un termen în care organizatorii aveau obligația să prezinte Comisiei, spre examinare, inițiativa lor valabilă.

Aceasta este pusă în aplicare prin intermediul a patru fonduri specifice pentru perioada de programare 2021-2027: Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), pentru investiții în dezvoltarea socială și economică a tuturor regiunilor din UE; Fondul de coeziune, pentru investiții în mediu și transport în țările UE mai puțin prospere; Fondul social european Plus (FSE+), pentru a sprijini crearea de locuri de muncă și a crea o societate echitabilă și favorabilă incluziunii sociale în țările UE și Fondul pentru o tranziție justă (FTJ), pentru a sprijini regiunile cele mai afectate de tranziția către neutralitatea climatică.

Orientare teritorială

Politica de coeziune este concepută cu o puternică orientare teritorială. Cea mai mare parte a finanțării din cadrul politicii de coeziune se concentrează asupra țărilor și regiunilor mai puțin dezvoltate, pentru a le ajuta să se dezvolte și să recupereze decalajul față de regiunile mai dezvoltate. Pentru a reduce disparitățile economice, sociale și teritoriale persistente, UE îi ajută pe toți cetățenii, indiferent de locul în care trăiesc, sporind în același timp potențialul de creștere al Uniunii.

De asemenea, politica de coeziune oferă teritoriilor o atenție specială sau instrumente de investiții pentru a aborda aspecte specifice. Aceste instrumente vin în sprijinul: regiunilor de frontieră și zonelor implicate în cooperarea transfrontalieră; zonelor urbane; zonelor îndepărtate, montane, insulare și slab populate și regiunilor ultraperiferice.

Regiunile ultraperiferice beneficiază de măsuri specifice și de o finanțare suplimentară pentru a compensa situația lor structurală, socială și economică, precum și constrângerile permanente generate de factorii menționați la articolul 349 din TFUE. Regiunile nordice slab populate beneficiază de măsuri specifice și de o finanțare suplimentară pentru a compensa dezavantajele naturale sau demografice grave menționate la articolul 2 din Protocolul nr. 6 la Actul de aderare din 1994.

Cu toate acestea, politica de coeziune nu vizează doar sprijinul teritorial. Aceasta are un impact puternic în multe domenii. Investițiile realizate prin intermediul ei contribuie la realizarea multor obiective de politică ale UE și completează alte politici și fonduri ale UE, precum cele referitoare la educație, ocuparea forței de muncă, energie, mediu, piața unică, cercetare și inovare.

Respectarea principiilor orizontale

Politica de coeziune trebuie pusă în aplicare cu respectarea deplină a principiilor orizontale prevăzute în tratatele UE, și anume:

- Articolul 2 din TUE – stabilește valorile fundamentale pe care se întemeiază UE, inclusiv respectarea demnității umane, a libertății, a democrației, a egalității, a statului de drept și a drepturilor omului. În articolul respectiv se subliniază că aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.
- Articolul 3 din TUE – prezintă obiectivele generale ale UE, inclusiv dezvoltarea durabilă, coeziunea socială și solidaritatea.

- Articolul 5 din TUE – stabilește principiile subsidiarității și proporționalității, asigurându-se că deciziile sunt luate la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățean.
- Articolul 10 din TFUE – prevede că UE trebuie să combată discriminarea și să promoveze egalitatea în toate politicile sale.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „Carta drepturilor fundamentale”) stabilește drepturile, libertățile și principiile care ghidează politicile și acțiunile Uniunii Europene. Aceasta este obligatorie pentru instituțiile UE și pentru statele membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii¹⁰. Articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale interzice în mod explicit discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală, precum și discriminarea pe motiv de cetățenie în domeniul de aplicare a dreptului UE.

Evoluția cadrului juridic al politicii de coeziune

Întrucât cererea de înregistrare a propunerii de ICE a fost depusă la 18 iunie 2013, cadrul juridic care reglementează politica de coeziune a evoluat în mod semnificativ. Aceste evoluții au condus la o consolidare semnificativă a obligațiilor de respectare a principiilor orizontale, la un angajament și mai puternic de a asigura respectarea Cartei drepturilor fundamentale și la un grad mai mare de implicare a cetățenilor.

Printre principalele evoluții introduse în perioadele de programare 2014-2020 și 2021-2027 se numără:

- Un grad mai mare de respectare a principiilor orizontale, inclusiv a combaterii discriminării: Au fost introduse cerințe explicite pentru Comisie și statele membre de a lua măsurile adecvate pentru a preveni discriminarea în timpul pregătirii și punerii în aplicare a programelor [articolul 7, articolul 9 alineatul (9), articolul 15 alineatul (2) punctul (iii), articolul 96 alineatul (4) litera (a), articolul 96 alineatul (7) litera (b) și articolul 125 alineatul (3) litera (a) din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013¹¹, precum și condiționalitățile *ex ante* generale antidiscriminare incluse în anexa XI partea II din același regulament și articolul 9 alineatul (3), articolul 22 alineatul (3) litera (d) punctul (iv) și articolul 73 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2021/1060¹²].

¹⁰ Articolul 51 din Carta drepturilor fundamentale.

¹¹ Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, precum și de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului (JO L 347, 20.12.2013, p. 320, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1303/2013-12-20>).

¹² Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de

- Garanții mai solide pentru a asigura respectarea Cartei drepturilor fundamentale: perioada de programare 2021-2027 se caracterizează prin garanții mai solide privind respectarea drepturilor fundamentale și a Cartei drepturilor fundamentale, după cum o demonstrează condițiile favorizante orizontale din anexa III la Regulamentul (UE) 2021/1060, inclusiv condiția favorizantă orizontală „Aplicarea și implementarea eficace a Cartei drepturilor fundamentale”, alături de un mecanism de monitorizare a îndeplinirii acesteia, astfel cum se subliniază la articolul 15 din același regulament.
- Un grad mai mare de implicare a cetățenilor: cetățenii au acum oportunități mai bune de a interacționa cu autoritățile lor naționale datorită mai multor evoluții, inclusiv introducerea unor măsuri eficace pentru examinarea reclamațiilor legate de fonduri [articolul 74 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 și articolul 69 alineatul (7) din Regulamentul (UE) 2021/1060], implicarea partenerilor [articolul 5 din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 și articolul 8 din Regulamentul (UE) 2021/1060] și o creștere semnificativă a transparenței, oferind cetățenilor un acces mai bun la informații [a se vedea, de exemplu, articolul 5 alineatul (3) litera (a), articolul 14 alineatul (2), articolul 26 alineatul (2), articolul 34 alineatul (3) litera (b), articolul 48 alineatul (1), articolul 115 și articolul 125 alineatul (3) litera (a) din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 și articolul 38 alineatul (2), articolul 38 alineatul (4), articolul 42 alineatul (5), articolul 43 alineatul (4), articolul 44 alineatul (7), articolul 45 alineatul (3), articolele 46-50 și articolul 73 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2021/1060].

Respectarea diversității culturale și lingvistice și nediscriminarea

Respectarea drepturilor persoanelor care aparțin minorităților este una dintre valorile fondatoare ale Uniunii Europene menționate în mod explicit la articolul 2 din TUE¹³. În aceeași ordine de idei, combaterea discriminării și conservarea diversității culturale și lingvistice se numără printre principalele obiective ale Uniunii prevăzute la articolul 3 alineatul (3) din TUE¹⁴. În plus, articolul 21 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene interzice în mod explicit orice discriminare bazată pe apartenența la o minoritate națională.

stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize (JO L 231, 30.6.2021, p. 159, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>).

¹³ Articolul 2 din TUE: „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

¹⁴ Articolul 3 alineatul (3) din TUE: „Uniunea instituie o piață internă. Aceasta acționează pentru dezvoltarea durabilă a Europei, întemeiată pe o creștere economică echilibrată și pe stabilitatea prețurilor, pe o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate, care tinde spre ocuparea deplină a forței de muncă și spre progres social, precum și pe un nivel înalt de protecție și de îmbunătățire a calității mediului. Aceasta promovează progresul științific și tehnic. Uniunea combate excluziunea socială și discriminările și promovează justiția și protecția sociale, egalitatea între femei și bărbați, solidaritatea între generații și protecția drepturilor copilului.

Aceasta promovează coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre. Uniunea respectă bogăția diversității sale culturale și lingvistice și veghează la protejarea și dezvoltarea patrimoniului cultural european.”

Aceste principii se aplică tuturor politicilor și acțiunilor UE, indiferent de domeniul de acțiune, incluzând așadar politica de coeziune. Statele membre sunt obligate în mod similar în măsura în care acțiunile lor în cadrul politicii de coeziune implică punerea în aplicare a dreptului UE, în conformitate cu articolul 51 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale. În cazurile în care acestea nu pun în aplicare dreptul UE, statele membre își păstrează competențele generale de a lua decizii cu privire la minorități, în conformitate cu obligațiile care le revin în temeiul ordinii lor constituționale și cu angajamentele care decurg din acordurile internaționale. În acest sens, Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare a Consiliului Europei și Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale rămân cadrul juridic relevant al dreptului internațional pentru acele statele membre care au semnat și ratificat aceste acorduri.

În perioada de programare 2021-2027, în conformitate cu articolul 9 alineatul (3) din Regulamentul (UE) 2021/1060, atât statele membre, cât și Comisia iau măsurile necesare pentru a preveni orice formă de discriminare pe criterii de gen, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală în toate etapele ciclului programului – de la pregătirea până la evaluarea programelor. Statele membre includ în programele lor acțiuni menite să garanteze egalitatea, incluziunea și nediscriminarea¹⁵.

În plus, fondurile nu trebuie să sprijine nicio acțiune care contribuie la orice formă de segregare sau excludere și, în conformitate cu articolul 73 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2021/1060, autoritățile de management trebuie să stabilească și să aplice criterii și proceduri transparente și nediscriminatorii pentru selectarea operațiunilor, care asigură accesibilitatea pentru persoanele cu handicap, egalitatea de gen și concordanța cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Gestiunea partajată

Bugetul UE alocat fondurilor politicii de coeziune este executat prin gestiune partajată, în conformitate cu articolul 62 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul financiar¹⁶. Aceasta înseamnă că atât Comisia, cât și statele membre își împart responsabilitatea pentru execuția fondurilor și pentru asigurarea respectării normelor și principiilor UE.

În cadrul gestiunii partajate, statele membre sunt responsabile de pregătirea și punerea în aplicare a programelor la nivelul teritorial corespunzător, în conformitate cu propriile cadre instituționale, juridice și financiare.

La începutul perioadei de programare 2021-2027, a fost încheiat un acord de parteneriat între Comisie și fiecare stat membru. Acest document strategic stabilește modul în care vor fi alocate și utilizate fondurile politicii de coeziune la nivel național, reflectând prioritățile și provocările specifice în materie de dezvoltare ale fiecărui stat membru.

Pe baza acordurilor de parteneriat, Comisia a aprobat ulterior programele individuale prezentate de statele membre. Aceste programe sunt adaptate la nevoile regionale și sunt dezvoltate în

¹⁵ Articolul 22 alineatul (3) litera (d) punctul (iv) din Regulamentul (UE) 2021/1060.

¹⁶ Regulamentul (UE, Euratom) 2024/2509 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 septembrie 2024 privind normele financiare aplicabile bugetului general al Uniunii (JO L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>).

strânsă colaborare cu autoritățile locale și cu diverse părți interesate, asigurându-se că sunt adecvate pentru a aborda provocările regionale și sectoriale specifice.

Punerea în aplicare a acestor programe face obiectul unor norme și proceduri clar definite, care asigură transparența, responsabilitatea și realizarea eficace a investițiilor UE pe teren.

Parteneriat și guvernare pe mai multe niveluri

Parteneriatul este unul dintre pilonii fundamentali ai politicii de coeziune. Acesta impune statelor membre să asigure o cooperare strânsă între autoritățile publice de la diferite niveluri de guvernare și numeroase părți interesate. Astfel cum se detaliază la articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2021/1060, parteneriatul respectiv include cel puțin următorii parteneri: autoritățile regionale, locale, urbane și alte autorități publice, partenerii economici și sociali, organizații de cercetare și universități, după caz și organismele relevante care reprezintă societatea civilă, cum ar fi partenerii din domeniul protecției mediului, organizațiile neguvernamentale și, mai important în acest caz, organismele responsabile cu promovarea incluziunii sociale, a drepturilor fundamentale, a drepturilor persoanelor cu handicap, a egalității de gen și a nediscriminării, în care pot fi incluse și organisme care reprezintă interesele minorităților.

Obiectivul principiului parteneriatului este de a ajuta comunitățile prin facilitarea unei mai bune identificări a nevoilor lor respective, determinarea unui angajament colectiv mai puternic de a îndeplini obiectivele din cadrul programelor politicii de coeziune și stimularea responsabilității în rândul partenerilor implicați. De asemenea, parteneriatul poate contribui la consolidarea sprijinului pentru valorile europene comune prin comunicarea modului în care politica de coeziune contribuie la înțelegerea și soluționarea problemelor locale, aducând astfel UE mai aproape de cetățeni¹⁷.

Rolul esențial al parteneriatului a fost consolidat prin Codul european de conduită referitor la parteneriat din 2014¹⁸, care a oferit statelor membre orientări clare cu privire la modul de implicare a partenerilor relevanți la timp, în mod relevant și transparent. Ar trebui să se acorde atenție specială includerii grupurilor care pot fi afectate de programe, dar care întâmpină dificultăți în a le influența, în special comunitățile cele mai vulnerabile și cele marginalizate, care sunt cele mai expuse riscului de discriminare sau de excludere socială¹⁹. Acest lucru presupune recunoașterea explicită a faptului că implicarea reprezentanților grupurilor marginalizate este esențială pentru punerea în aplicare și monitorizarea eficace a măsurilor politicii de coeziune care vizează includerea acestora.

¹⁷ Avizul Comitetului European al Regiunilor (2021) pe tema „[Implicarea efectivă a autorităților locale și regionale în pregătirea acordurilor de parteneriat și a programelor operaționale pentru perioada 2021-2027](#)” | Comitetul European al Regiunilor ([europa.eu](#)).

¹⁸ Regulamentul delegat (UE) nr. 240/2014 al Comisiei din 7 ianuarie 2014 privind Codul european de conduită referitor la parteneriat, în cadrul fondurilor structurale și de investiții europene (JO L 74, 14.3.2014, p. 1, ELI: [http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/240/oj](#)).

¹⁹ Considerentul 4, articolul 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii), articolul 4 alineatul (1) litera (c) punctul (iii) și articolul 6 litera (f) din Regulamentul delegat (UE) nr. 240/2014 al Comisiei.

În plus, în temeiul articolului 9 din Regulamentul (UE) 2021/1057²⁰ („Regulamentul FSE+”), statele membre alocă un quantum adecvat din resursele lor provenind din componenta FSE+ cu gestiune partajată din cadrul fiecărui program consolidării capacităților partenerilor sociali și organizațiilor societății civile. Atunci când consolidarea capacităților partenerilor sociali și ale organizațiilor societății civile este identificată printr-o recomandare relevantă specifică fiecărei țări adoptată în conformitate cu articolul 121 alineatul (2) și cu articolul 148 alineatul (4) din TFUE, statul membru în cauză alocă un quantum adecvat de cel puțin 0,25 % din resursele sale provenind din componenta FSE+ cu gestiune partajată în acest scop. Organizațiile societății civile pot include reprezentanți ai minorităților lingvistice și culturale, asigurându-se astfel că aceste grupuri sunt sprijinite prin formare, colaborare în rețea, promovarea dialogului social și activități întreprinse de partenerii sociali în comuni.

Condiții favorizante

De la depunerea cererii de înregistrare a ICE, condițiile favorizante au devenit o parte esențială a politicii de coeziune, contribuind la asigurarea îndeplinirii cerințelor necesare pentru utilizarea eficace și eficientă a fondurilor. Pornind de la noțiunea de „condiționalități *ex ante*” pentru perioada 2014-2020, condițiile favorizante trebuie respectate pe parcursul întregii perioade de programare 2021-2027 pentru a asigura eligibilitatea cheltuielilor în vederea rambursării. Criteriile pentru îndeplinirea fiecăreia dintre condițiile favorizante sunt stabilite în anexele III și IV la Regulamentul (UE) 2021/1060.

Există două tipuri de condiții favorizante:

- Condiții favorizante orizontale, care se aplică în toate programele din cadrul politicii de coeziune și care se referă la cadrele de reglementare fundamentale. Una dintre acestea este condiția favorizantă orizontală privind „Aplicarea și implementarea eficace a Cartei drepturilor fundamentale”. Aceasta impune statelor membre să instituie mecanisme eficace pentru a se asigura că programele respectă carta în toate etapele programării și execuției fondurilor.
- Condițiile favorizante tematice, aplicabile FEDR, FSE+ și Fondului de coeziune, sunt legate în principal de cadre strategice sau de politică specifice. Printre exemple se numără condițiile favorizante tematice „Un cadru de politică strategic național privind incluziunea romilor” și „Cadru de politică strategic național pentru incluziune socială și reducerea sărăciei”.

Condițiile favorizante nu sunt doar condiții prealabile pentru implementarea eficace și eficientă a investițiilor, ci pot fi, de asemenea, factori determinanți eficace ai reformelor în statele membre, încurajând dezvoltarea unor structuri de guvernare solide și a unor strategii naționale sau regionale specifice care să sporească impactul global al investițiilor din cadrul politicii de coeziune și să asigure alinierea acestora la valorile, principiile și obiectivele fundamentale ale Uniunii Europene.

²⁰ Regulamentul (UE) 2021/1057 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de instituire a Fondului social european Plus (FSE+) și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1296/2013 (JO L 231, 30.6.2021, p. 21).

Alocarea fondurilor de coeziune și regiunile eligibile

Metoda utilizată în perioada de programare 2021-2027 pentru alocarea fondurilor politicii de coeziune a UE între țări și regiuni este detaliată în anexa XXVI la Regulamentul (UE) 2021/1060. Alocarea se bazează pe indicatori obiectivi și comparabili la nivelul NUTS 2. Toate regiunile europene sunt eligibile pentru sprijin în cadrul politicii de coeziune, volumul finanțării reflectând nivelul de dezvoltare al regiunilor și provocările sociale din regiunile respective.

Principalul indicator al metodei este nivelul de dezvoltare al regiunilor, cu unele variații între categoriile de regiuni mai puțin dezvoltate, regiuni de tranziție și regiuni mai dezvoltate. Regiunile mai puțin dezvoltate au un PIB pe cap de locuitor mai mic de 75 % din media UE, regiunile de tranziție au un PIB pe cap de locuitor cuprins între 75 % și 100 % din media UE, iar regiunile mai dezvoltate au un PIB pe cap de locuitor mai mare de 100 % din media UE. Diferența de prosperitate pentru fiecare regiune se calculează utilizând PIB-ul pe cap de locuitor [în standarde ale puterii de cumpărare (SPC)], ținând seama de populație și de prosperitatea națională. Mai mulți indicatori suplimentari sunt utilizați ulterior pentru a ajusta alocarea în funcție de situația regiunilor. Acești indicatori reflectă provocările socioeconomice, de mediu și demografice: șomajul, șomajul în rândul tinerilor, nivelul scăzut de educație, emisiile de gaze cu efect de seră, migrația externă. Alocarea corespunzătoare fiecărui stat membru este suma alocărilor corespunzătoare fiecăreia dintre regiunile sale eligibile. Alocarea finală pentru un stat membru poate fi plafonată pentru a respecta un procent prestabilit din PIB-ul său total, asigurându-se astfel că fondurile UE alocate pot fi absorbite în mod adecvat de către statul membru respectiv. Aceasta variază de la 2,3 % din PIB pentru regiunile al căror VNB pe cap de locuitor este mai mic de 55 % din VNB-ul mediu pe cap de locuitor din UE în SPC până la 1,5 % din PIB pentru regiunile al căror VNB pe cap de locuitor este mai mare de 68 % din VNB-ul mediu pe cap de locuitor din UE în SPC.

Alocările naționale sunt agregate pe categorii de regiuni (mai puțin dezvoltate, de tranziție, mai dezvoltate). Statele membre trebuie să respecte, cu o anumită flexibilitate²¹, alocarea pentru fiecare dintre cele trei categorii de regiuni. Scopul este de a asigura concentrarea resurselor asupra regiunilor cel mai puțin dezvoltate, în conformitate cu obiectivele politicii de coeziune prevăzute în TFUE, de a reduce inegalitățile economice, sociale și teritoriale.

În acest scop, identificarea regiunilor la nivelul Uniunii se bazează pe sistemul comun de clasificare a regiunilor instituit prin Regulamentul (CE) nr. 1059/2003²², revizuit cel mai recent prin Regulamentul delegat (UE) 2023/674 al Comisiei din 26 decembrie 2022. Nomenclatorul NUTS al unităților teritoriale este definit pe baza „unităților administrative”, adică a unei zone geografice pentru care o autoritate administrativă este abilitată să ia decizii administrative sau strategice în conformitate cu cadrul juridic și instituțional al statului membru în cauză, precum și a pragurilor demografice prevăzute în tabelul de la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul

²¹ Pentru a oferi statelor membre suficientă flexibilitate în ceea ce privește execuția alocărilor lor prin gestiune partajată, este posibil să se transfere anumite niveluri de finanțare între fonduri și între instrumentele care fac obiectul gestiunii partajate și instrumentele care fac obiectul gestiunii directe și indirecte, astfel cum se prevede la articolul 26 din Regulamentul (UE) 2021/1060.

²² Regulamentul (CE) nr. 1059/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 mai 2003 privind instituirea unui nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică (NUTS) (JO L 154, 21.6.2003, p. 1).

(CE) nr. 1059/2003²³ (denumite în continuare „criterii de clasificare”). În cazul în care, într-un stat membru, nu există unități administrative de o dimensiune suficientă pentru un anumit nivel al NUTS, acest nivel se constituie prin agregarea unui număr corespunzător de unități administrative alăturate, de dimensiuni mai mici. Aceste unități neadministrative rezultate trebuie, în general, să se situeze între pragurile demografice prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1059/2003. Cu toate acestea, în anumite cazuri, se poate face o derogare de la aceste praguri din anumite motive geografice, socioeconomice, istorice, culturale sau de mediu, în special pentru insulele și regiunile ultraperiferice, în conformitate cu articolul 3 alineatul (5) din Regulamentul (CE) nr. 1059/2003. În aceste cazuri, statele membre iau în considerare obiectivul Regulamentului (CE) nr. 1059/2003, care este de a asigura comparabilitatea statisticilor referitoare la nivelul de dezvoltare al diferitelor unități administrative. În plus, atunci când această dispoziție prevede că unitățile neadministrative se pot abate, din motive geografice, socioeconomice, istorice, culturale sau de mediu, de la pragurile demografice definite în mod legal, aceasta se referă numai la unitățile neadministrative care corespund în sine unei agregări a unităților administrative existente în statele membre în cauză în scopuri pur statistice și fără ca acest lucru să poată conduce la o modificare, în vreun fel, a cadrului politic, administrativ și instituțional existent în statele membre în cauză.

În conformitate cu articolul 5 alineatul (4) din Regulamentul (CE) nr. 1059/2003, în principiu, nomenclatorul NUTS poate fi modificat cel mai devreme o dată la trei ani, cu excepția cazului în care are loc o reorganizare substanțială a structurii administrative corespunzătoare a unui stat membru, caz în care astfel de modificări pot fi adoptate la intervale mai scurte de timp. Respectivele modificări sunt efectuate pe baza modificărilor unităților teritoriale introduse la inițiativa statelor membre. Comisia este împuternicită să adopte acte delegate în conformitate cu articolul 7a numai pentru a modifica nomenclatorul NUTS din anexa I la Regulamentul (CE) nr. 1059/2003, după ce modificările respective i-au fost transmise de către statul membru în cauză.

2.2. Contextul de politici actual

Posibilități de finanțare în cadrul FEDR

Politica de coeziune are un rol important în sprijinirea minorităților și a grupurilor marginalizate, ca parte a eforturilor de a contribui la o viață mai bună pentru cetățenii și regiunile din întreaga Europă. Pentru perioada de programare 2021-2027, s-au alocat aproximativ 19 miliarde EUR din FEDR domeniilor de creștere favorabilă incluziunii, inclusiv pentru incluziunea grupurilor marginalizate.

Prin intermediul dezvoltării infrastructurii, al echipamentelor și al cooperării transfrontaliere, sprijinul FEDR în cadrul programelor politicii de coeziune consolidează eforturile statelor membre și ale regiunilor de promovare a incluziunii socioeconomice a comunităților marginalizate și de asigurare a accesului egal la servicii de calitate și favorabile incluziunii în domenii precum încadrarea în muncă, educație și formare, locuințe, asistență medicală, asistență

²³ Dimensiunea populației fiecărei clase de unități administrative existente într-un stat membru trebuie să se încadreze în anumite praguri pentru a determina nivelul NUTS corespunzător: pentru NUTS 1, între 3 milioane și 7 milioane; pentru NUTS 2, între 800 000 și 3 milioane și pentru NUTS 3 între 150 000 și 800 000.

socială și îngrijire pe termen lung și cultură [articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul (UE) 2021/1058²⁴].

Măsurile vizează, de asemenea, abordarea nevoilor locale. În acest scop, investițiile pot face parte, de asemenea, din strategiile regionale sau locale, inclusiv din strategiile de dezvoltare durabilă sau din alte instrumente teritoriale.

Politica de coeziune a consolidat, de asemenea, recunoașterea puterii transformatoare a culturii și a patrimoniului cultural și rolul său în promovarea incluziunii sociale și în protejarea diversității regiunilor europene. În perioada de programare 2021-2027, a fost alocat un cuantum total de 5,2 miliarde EUR din FEDR pentru intervențiile care vizează în mod direct cultura și patrimoniul.

În cadrul acestui sprijin, s-a acordat o atenție deosebită asigurării accesului egal la cultură și facilitării diversității culturale, a incluziunii sociale și a îmbunătățirii oportunităților de încadrare în muncă. Printre măsurile specifice se numără conservarea și valorificarea patrimoniului cultural, dezvoltarea de noi servicii culturale și de echipamente și cooperarea culturală transfrontalieră.

Un exemplu de sprijin pentru patrimoniul lingvistic și cultural regional este restaurarea conacului Henter²⁵, situat în localitatea Sântimbru, județul Harghita, o localitate cu populație predominant vorbitoare de limbă maghiară. Finanțat prin programul operațional regional pus în aplicare de România pentru perioada de programare 2014-2020, proiectul a vizat revitalizarea identității locale și promovarea turismului prin meșteșuguri tradiționale și activități culturale favorabile incluziunii. În prezent, conacul renovat găzduiește expoziții și evenimente interactive care celebrează patrimoniul maghiar, inclusiv demonstrații de activități meșteșugărești și spectacole de dans folcloric organizate de comunitățile etnice maghiare. Se acordă o atenție deosebită incluziunii, oferind un spațiu primitiv copiilor defavorizați și persoanelor cu handicap pentru a-și cunoaște mai bine patrimoniul. Localnicii au un rol activ prin adunarea unor povești personale și utilizarea acestora pentru a crește gradul de conștientizare în rândul generațiilor. Acest proiect a devenit un model pentru comunitățile cu populație majoritar maghiară din România, arătând modul în care restaurarea patrimoniului poate promova creația culturală, incluziunea și dezvoltarea rurală durabilă.

Posibilități de finanțare în cadrul programelor Interreg

În perioada de programare 2021-2027, 86 de programe Interreg oferă autorităților regionale, actorilor economici și sociali, precum și reprezentanților civili posibilitatea de a coopera dincolo de frontierele interne sau externe ale UE. Pe baza unei abordări bazate pe realitatea locului, programele Interreg oferă sprijin pentru schimburile culturale și lingvistice în vederea promovării patrimoniului și comunităților locale, a promovării unei Europe mai favorabile incluziunii și mai unite și a eliminării obstacolelor care subminează capacitatea de cooperare.

²⁴ Regulamentul (UE) 2021/1058 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 privind Fondul european de dezvoltare regională și Fondul de coeziune (JO L 231, 30.6.2021, p. 60).

²⁵ <https://www.henter.ro/?lang=ro>.

Cele mai relevante alocări din FEDR în acest context sunt: 1,2 miliarde EUR angajate în cadrul obiectivului specific 4.6 pentru turism și cultură; 50 de milioane EUR în cadrul obiectivului specific 4.3 pentru integrarea comunităților marginalizate; 300 de milioane EUR în cadrul obiectivului de politică 5 pentru sprijinirea strategiilor teritoriale integrate transfrontaliere. În plus, au fost alocate 1,5 miliarde EUR pentru îmbunătățirea guvernanței cooperării, care include consolidarea încrederii, abordări participative și interpersonale, consolidarea capacităților instituționale și abordarea obstacolelor frontaliere.

Printre exemplele de proiecte care vizează protejarea minorităților și păstrarea caracteristicilor lingvistice și culturale regionale se numără:

- Programul pentru regiunea Dunării pentru perioada 2021-2027, în cadrul obiectivului specific „Creșterea rolului culturii și al turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială”. Programul finanțează proiectul „Traseul culinar al bucătăriei etnice și locale din regiunea Dunării”²⁶, care vizează 30 de grupuri etnice (incluzând patrimoniul evreiesc și comunitățile rome puternic marginalizate), patrimoniul culinar local (inclusiv viticultura) și patrimoniul din comunitățile îndepărtate din punct de vedere geografic și subdezvoltate, oferind oportunități economice semnificative pentru zonele rurale și așezările mici. În acest sens, traseul culinar va permite regiunii Dunării să își valorifice componenta etnică dinamică și diversă, istoria și tradițiile culturale bogate și complexe.
- În perioada de programare 2014-2020, programul Interreg Nord (SE-FI-NO) are obiective specifice legate de conservarea și dezvoltarea limbilor sami, inclusiv în rândul populației sami, populația indigenă care trăiește în mod tradițional în această zonă. Trei dintre proiecte merită menționate:
 - Giellagáldu²⁷: scopul proiectului a fost de a consolida utilizarea limbilor sami în diferite sectoare din Finlanda, Suedia și Norvegia prin elaborarea terminologiei și a vocabularului necesare, prin noi standarde de utilizare în limbile sami și prin oferirea de consiliere utilizatorilor limbilor sami.
 - Plupp²⁸: obiectivul ambițios al proiectului a fost acela de a pune în scenă 50 de spectacole ca o arenă educațională, în care experiența artistică ar trebui să acționeze în sensul unui transfer de cunoștințe lingvistice și culturale cu privire la populația sami. Proiectul a avut ca rezultat „Povestea lui Plupp”, o reprezentare dramatică muzicală pentru copiii cu vârste cuprinse între 6 și 10 ani, care descrie natura ipotezelor de bază cu privire la populația sami într-o abordare simplă, educativă și distractivă.

²⁶ <https://keep.eu/projects/29507/Culinary-Trail-of-the-Ethni-EN/>.

²⁷ <https://keep.eu/projects/20350/Giellag-ldu-Project-EN/>.

²⁸ <https://keep.eu/projects/20525/Plupp-the-story-of-the-invi-EN/>.

- Deanuleagis sámástit²⁹: obiectivul proiectului este de a crea o rețea pentru centrul lingvistic al văii râului Tana, care să sporească utilizarea limbii sami în diferite arii lingvistice transfrontaliere și, în același timp, să promoveze transferul de cunoștințe despre patrimoniul cultural între generații.
- În perioada de programare 2021-2027, cooperarea în vederea susținerii populației sami face parte integrantă din programul Interreg Aurora (SE-FI-NO).

Noul obiectiv de politică 5 pentru o Europă mai aproape de cetățeni oferă, de asemenea, oportunități relevante de sprijinire a patrimoniului cultural și a specificității. Comunitățile locale au elaborat mai multe strategii teritoriale integrate dincolo de frontierele administrative pentru a promova procesele participative și inițiativele locale în diferite tipuri de zone funcționale cunoscute sub denumirea de „bazine vii”.

De exemplu, în cadrul programului de cooperare între Spania-Franța-Andorra (POCTEFA), culturile regionale sunt abordate în special prin două dintre cele cinci strategii integrate adoptate:

- Strategia pentru zonele funcționale occidentale (AFOMEF)³⁰ este promovată de gruparea europeană de cooperare teritorială (GECT) „Euroregiunea Nouvelle-Aquitaine - Euskadi - Navarra”. Scopul său este de a depăși obstacolele persistente din calea unei mobilități și a unui transport regional mai bune și mai durabile, a unei piețe locale a forței de muncă mai integrate și a unui multilingvism extins, prin consolidarea utilizării limbii basce ca limbă comună.
- Strategia EsCaT³¹ (zona transfrontalieră catalană) este pusă în aplicare de departamentul Pyrénées-Orientales (partener principal), Generalitat de Catalunya și Diputació de Girona, cu scopul de a consolida interacțiunile din bazinele vii existente și de a îmbunătăți calitatea vieții locuitorilor, concentrându-se pe trei dimensiuni: un cadru de cooperare stabil și favorabil; un teritoriu mai rezilient la schimbările climatice; sentimentul de apartenență la un teritoriu transfrontalier și participarea activă a societății civile.

În plus, Regulamentul (UE) 2021/1059 (Interreg)³² pentru perioada de programare 2021-2027 a stabilit dispoziții specifice (articolele 24 și 25) pentru a sprijini proiectele la scară mică, care sunt mai mici și mai ușor de pus în aplicare, ca instrument-cheie de încurajare a participării unor noi tipuri de destinatari finali³³, care este posibil să nu aibă experiență anterioară în ceea ce privește cooperarea în cadrul Interreg sau, la un nivel mai general, finanțarea din partea UE, cum ar fi:

²⁹ <https://keep.eu/projects/23826/Deanuleagis-s-m-stit-EN/>.

³⁰ <https://www.afomef.eu/fr/accueil>.

³¹ <https://www.poctefa.eu/fr/proyectos/efa002-00-id-escat/>.

³² Regulamentul (UE) 2021/1059 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 privind dispoziții specifice pentru obiectivul Cooperare teritorială europeană (Interreg) sprijinit de Fondul european de dezvoltare regională și de instrumentele de finanțare externă (JO L 231, 30.6.2021, p. 94).

³³ Fondurile pentru proiecte mici sunt instituite ca operațiuni în sensul regulamentelor privind politica de coeziune. Aceasta înseamnă că toate obligațiile de reglementare impuse beneficiarilor revin numai organismului care implementează fondurile pentru proiecte mici, și nu celor care pun în aplicare ele însele proiectele mici. Prin urmare, respectivii parteneri din cadrul proiectelor mici sunt „destinatari finali” și, prin urmare, se confruntă cu

- actorii societății civile, care pot introduce inovarea și noua dinamică în cooperare;
- autoritățile locale, școlile și asociațiile, care sunt adesea excluse din schemele tradiționale de finanțare ale UE din cauza lipsei de informații sau de resurse pentru gestionarea lor;
- cetățenii înșiși, prin faptul că li se permite să experimenteze impactul tangibil al politicii europene asupra vieții lor de zi cu zi și să își asume responsabilitatea pentru viitoarele proiecte din zona lor locală.

Deși perioada de programare este încă în desfășurare, au fost deja alocate 110 milioane EUR, în special pentru acțiuni interpersonale, consolidarea capacităților și a încrederii, implicarea cetățenilor, testarea ideilor-pilot și inițiative plasate sub responsabilitatea comunității, precum și inițiative de la nivel local.

Posibilități de finanțare în cadrul FSE+

Fiind principalul instrument al UE de investiții în oameni și de punere în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale, FSE+ sprijină, completează și adaugă valoare politicilor statelor membre pentru a asigura egalitatea de șanse, accesul la piața muncii, condiții de muncă echitabile, protecție și incluziune socială. FSE+ are un buget total de 141,65 miliarde EUR (din care contribuția Uniunii este de 95 de miliarde EUR). Din această sumă, 44 de miliarde EUR sunt destinate ocupării forței de muncă, 45,5 miliarde EUR incluziunii sociale, 43,3 miliarde EUR educației și competențelor și 5,3 miliarde EUR combaterii privațiunilor materiale.

Comunitățile marginalizate reprezintă un grup-țintă esențial al FSE+ și pot fi sprijinite în cadrul tuturor obiectivelor specifice ale FSE+³⁴. Statele membre oferă sprijin comunităților marginalizate în domeniul ocupării forței de muncă, al accesului la educație, al îmbunătățirii sistemelor de educație și formare și al învățării pe tot parcursul vieții, al incluziunii active, al accesului egal la îngrijiri medicale și la servicii sociale și al integrării persoanelor expuse riscurilor.

De exemplu, pentru a promova incluziunea socială, statele membre alocă cel puțin 25 % din resursele lor provenind din FSE+ pentru acest obiectiv, astfel cum se prevede la articolul 7 alineatul (4) din Regulamentul FSE+. În plus, Fondul de ajutor european destinat celor mai defavorizate persoane (FEAD) a fost integrat în FSE+, pentru a furniza alimente și asistență materială de bază. Toate statele membre trebuie să aloce cel puțin 3 % din resursele lor provenind din FSE+ în acest scop, în conformitate cu articolul 7 alineatul (5) din Regulamentul FSE+.

Toate statele membre trebuie, de asemenea, să aloce un quantum adecvat din resursele lor provenind din componenta FSE+ cu gestiune partajată unor acțiuni specifice și reforme structurale menite să sprijine încadrarea în muncă a tinerilor, iar statele membre în care, în

mai puține obligații și cerințe în punerea în aplicare a proiectelor lor. În consecință, acest lucru este deosebit de atractiv pentru partenerii mici, fără experiență, inclusiv pentru organizațiile locale și actorii societății civile care nu ar fi participat anterior la proiecte la scară mai mare de teama sarcinii administrative pe care o astfel de implicare ar putea să o genereze. Astfel de proiecte promovează, de exemplu, schimburile între școli, organizarea de evenimente sportive sau culturale transfrontaliere la nivel local.

³⁴ Articolul 4 din Regulamentul (UE) 2021/1057.

perioada 2017-2019, rata medie a tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani care nu sunt încadrați profesional și nu urmează vreun program educațional sau de formare depășea media Uniunii pentru perioada respectivă, pe baza datelor Eurostat, trebuie să aloce cel puțin 12,5 % din resursele lor provenind din FSE+ tinerilor, în conformitate cu articolul 7 alineatul (6) din Regulamentul FSE+.

Combaterea sărăciei în rândul copiilor se poate baza, de asemenea, pe finanțare specifică din FSE+. FSE+ impune statelor membre în care rata medie a copiilor cu vârsta sub 18 ani expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială a depășit media Uniunii pentru perioada 2017-2019, pe baza datelor Eurostat, să aloce cel puțin 5 % din resursele lor provenind din FSE+ pentru a pune în aplicare măsuri menite să combată sărăcia, în conformitate cu articolul 7 alineatul (3) din Regulamentul FSE+.

În ceea ce privește sprijinul specific pentru minorități și grupurile marginalizate, FSE+ sprijină incluziunea comunităților marginalizate, cum ar fi comunitățile marginalizate de romi, persoanele cu handicap sau cu boli cronice, persoanele fără adăpost, copiii și persoanele în vârstă. Este promovată o abordare integrată multidimensională, care combină investițiile în ocuparea forței de muncă, educație, asistență medicală și locuințe cu consolidarea capacităților autorităților locale și ale societății civile locale.

În plus, alături de FEDR, FSE+ sprijină dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității, care permite comunităților locale să conceapă și să realizeze proiecte care să răspundă nevoilor lor sociale și economice specifice³⁵, astfel cum se prevede la articolul 31 din Regulamentul (UE) 2021/1060.

În perioada de programare 2021-2027, a fost instituită inițiativa FSE+ pentru inovare socială³⁶. Aceasta este gestionată de Centrul european de competențe pentru inovare socială, înființat de Agenția Fondului social european (ESFA) din Lituania. Această inițiativă vizează accelerarea transferului și a extinderii soluțiilor inovatoare testate în domeniul ocupării forței de muncă, al mobilității forței de muncă, al educației și al incluziunii sociale. ESFA gestionează în special comunitatea de practică privind incluziunea socială din cadrul FSE+ și comunitatea de practică privind integrarea migranților din cadrul FSE+. Scopul său este de a promova învățarea reciprocă și activitățile de consolidare a capacităților între autoritățile de management ale FSE+ și alți actori implicați în punerea în aplicare a finanțării din FSE+.

Există, de asemenea, rețeaua EURoma [care a fost creată în 2007, finanțată prin FSE (2007-2020)/FSE+ (2021-2027)] și gestionată de Fundación Secretariado Gitano și ESFA (pentru perioada 2021-2027, inclusă în inițiativa „Inovare socială”)³⁷. Scopul este de a contribui la promovarea incluziunii sociale, a egalității de șanse și a combaterii discriminării la care este supusă comunitatea romă prin îmbunătățirea utilizării FSE+ și a FEDR, cu activități specifice în cadrul reuniunilor comitetului de gestionare, analiză tematică și cooperare bilaterală sau multilaterală pentru partenerii implicați în acțiuni care promovează incluziunea romilor.

³⁵ Mai multe informații sunt disponibile pe site-ul web: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/publications/esf-and-community-led-local-development-lessons-future>.

³⁶ Mai multe informații sunt disponibile pe site-ul web: <https://socialinnovationplus.eu/>.

³⁷ Mai multe informații sunt disponibile pe site-ul web: <https://www.euromanet.eu/>.

FSE+ sprijină proiecte de facilitare a incluziunii comunităților marginalizate din diferite țări, cum ar fi proiectul educațional de punere în aplicare a activităților care vizează dezvoltarea competențelor reprezentanților comunității rome din localitățile excluse social din Cehia, modalități integrate de incluziune socială a tinerilor rome și programe de incluziune socioeconomică a femeilor rome din Spania, precum și proiecte de combatere a sărăciei în rândul copiilor prin sprijinirea accesului la educație și îngrijire pentru copiii cu handicap din Croația. Mai multe exemple care ilustrează impactul proiectelor finanțate prin FSE/FSE+ pot fi găsite în secțiunea „Proiecte” de pe site-ul FSE+, utilizând filtre în funcție de țară/subiect/an³⁸.

2.3. Inițiative și acțiuni în curs relevante în contextul inițiativei cetățenești

Comunitatea europeană de practică pentru parteneriat

Pentru a îmbunătăți calitatea parteneriatului și pentru a facilita schimbul de bune practici, în conformitate cu articolul 18 alineatul (1) din regulamentul delegat (UE) nr. 240/2014 al Comisiei, Comisia a instituit în 2022 Comunitatea europeană de practică pentru parteneriat (*European Community of Practice on Partnership* - ECoPP), care include organizații neguvernamentale și organizații ale societății civile angajate în promovarea drepturilor fundamentale, a drepturilor sociale, a incluziunii, dezvoltării comunitare și drepturilor persoanelor cu handicap.

ECoPP este formată din 158 de membri, inclusiv organisme de coordonare și autorități de management desemnate de statele membre, și partenerii menționați la articolul 8 din Regulamentul (UE) 2021/1060, cum ar fi organizațiile neguvernamentale de la nivel național și subnațional, organizațiile societății civile, municipalitățile, autoritățile regionale, partenerii economici și sociali, organizațiile de cercetare și universitățile.

În prezent, în categoria „parteneri”, ECoPP include 23 de autorități publice (regionale, locale și urbane), 7 „alte autorități publice”, 20 de organizații ale societății civile, 19 organizații neguvernamentale, 6 organizații de cercetare, 5 parteneri sociali și 2 parteneri economici. Printre membrii ECoPP se numără organisme care reprezintă minoritățile naționale, cum ar fi Fundación Secretariado Gitano. Mai multe astfel de organizații sunt invitate să își depună candidatura, cu condiția să respecte solicitările specifice ale cererilor de propuneri.

Noii membri ai ECoPP sunt acceptați pe baza unor cereri deschise de candidaturi, care urmăresc să echilibreze acoperirea geografică, categoriile de parteneri și domeniile de activitate. Până în prezent, au fost anunțate trei cereri de candidaturi. Cea mai recentă cerere deschisă de candidaturi pentru a deveni membru al ECoPP a fost lansată în februarie 2025, fiind publicată pe site-ul web ECoPP al Info regio³⁹.

Strategii macroregionale

³⁸ Serviciul poate fi accesat făcând clic pe acest link: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/ro/projects>.

³⁹ Mai multe informații sunt disponibile pe site-ul web: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/ecopp_en.

Dintre instrumentele de cooperare teritorială europeană, strategiile macroregionale sunt cadre de cooperare create pe baza inițiativelor statelor membre de a colabora și de a se coordona în ceea ce privește activitatea din cadrul politicilor comune și de a consolida coeziunea. Aceste strategii acoperă patru macroregiuni distincte: regiunea alpină, regiunea Mării Baltice, regiunea Dunării și regiunea adriatico-ionică, reunind până la 14 țări, care includ atât state membre ale UE, cât și țări învecinate.

Cele patru strategii macroregionale se axează pe diverse domenii prioritare, cum ar fi cultura, turismul și conservarea patrimoniului național și regional. Strategiile pentru regiunea Dunării și regiunea Mării Baltice sunt deosebit de active în consolidarea valorii societale și economice a patrimoniului cultural prin prezentări inovatoare și accesibile vizitatorilor ale siturilor și muzeelor de patrimoniu. În acest sens, strategiile contribuie, de asemenea, la consolidarea identității regionale și la promovarea înțelegerii reciproce, a coexistenței și a cooperării dintre țările participante.

3. RĂSPUNSUL LA INIȚIATIVA CETĂȚENEASCĂ EUROPEANĂ

3.1. Propuneri care nu intră în domeniul de aplicare al ICE, astfel cum a fost înregistrată de Comisie

În ceea ce privește unele propuneri cuprinse în ICE, Uniunea Europeană nu are competența de a introduce acțiuni în justiție. Acest lucru este valabil pentru propunerea de definire a „regiunilor naționale”, care se referă la regiunile cu caracteristici naționale, etnice, culturale, religioase sau lingvistice diferite de cele ale regiunilor învecinate. Aceasta se referă, de asemenea, la propunerea conexă de a identifica sau de a enumera astfel de regiuni, la propunerea de a lua în considerare limitele lingvistice, etnice și culturale la elaborarea nomenclatorului unităților teritoriale de statistică (NUTS) și la propunerea de a se asigura că statele membre își respectă angajamentele internaționale în ceea ce privește minoritățile naționale.

Comisia a înregistrat ICE pe baza competențelor Uniunii în temeiul tratatelor UE, în special în domeniul de aplicare al cadrului politicii de coeziune. Prin urmare, propunerile menționate la paragraful anterior depășesc domeniul de aplicare al ICE, astfel cum a fost înregistrată de Comisie. Prin urmare, Comisia nu este în măsură să prezinte concluzii juridice și politice cu privire la aceste propuneri în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul privind ICE.

- *Definirea într-un act juridic al UE a conceptului de „regiuni cu minoritate națională/etnică” sau pur și simplu de „regiuni naționale”, adică „regiuni cu caracteristici naționale, etnice, culturale, religioase sau lingvistice care sunt diferite de cele ale regiunilor învecinate”.*
- *Dincolo de definirea conceptului de regiuni naționale, actul juridic care urmează să fie elaborat de Comisie trebuie, de asemenea, să identifice în mod explicit aceste regiuni, ținând seama de criteriile și de voința comunităților afectate.*
- *Luarea în considerare a limitelor lingvistice, etnice și culturale la elaborarea Nomenclatorului unităților teritoriale de statistică (NUTS). Grupul de organizatori propune ca aceste limite să reflecte voința comunităților autohtone, exprimată printr-un referendum local înainte de delimitarea regiunilor.*

În ceea ce privește aceste propuneri, este important de remarcat faptul că articolul 4 alineatul (2) din TUE prevede că UE trebuie să respecte egalitatea statelor membre și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Prin urmare, legiuitorul Uniunii nu poate adopta un act care să definească regiunile cu minoritate națională, susceptibile să beneficieze de o atenție specială în cadrul politicii de coeziune a Uniunii, pe baza unor criterii autonome și, prin urmare, fără a ține seama de statu-quo-ul politic, administrativ și instituțional existent în statele membre în cauză.

UE nu are competența de a impune modificări ale cadrului politic, administrativ și instituțional existent în statele membre. În plus, acesta nu are competența generală de a legifera în ceea ce privește minoritățile, în special cu privire la aspecte legate de recunoașterea statutului minorităților, autodeterminarea și autonomia acestora sau de regimul care reglementează utilizarea limbilor regionale sau minoritare.

Deși instituțiile UE trebuie să respecte valorile și să urmărească obiectivele prevăzute la articolele 2 și 3 din TUE – inclusiv, în special, respectarea bogăției „diversității culturale și lingvistice” a Uniunii și abținerea de la orice formă de discriminare bazată pe „apartenența la o minoritate națională”, astfel cum se prevede la articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale – carta nu extinde domeniul de aplicare a dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nicio competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile definite de tratate [articolul 51 alineatul (2) din cartă].

În ceea ce privește propunerea de a lua în considerare limitele lingvistice, etnice și culturale în procesul de definire a NUTS, ar trebui subliniat faptul că nomenclatorul NUTS al unităților teritoriale este modificat în urma unei propuneri a statului membru prin intermediul institutelor sale naționale de statistică. În temeiul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1059/2003, definiția unităților teritoriale se bazează pe „unitățile administrative” – zone geografice pentru care o autoritate administrativă este abilitată să ia decizii administrative sau strategice în conformitate cu cadrul juridic și instituțional al statului membru în cauză. Cu alte cuvinte, definiția unor astfel de unități administrative și orice modificări ale acestei definiții țin în întregime de competența statelor membre.

Astfel cum s-a indicat mai sus, în conformitate cu articolul 3 alineatul (5) din Regulamentul (CE) nr. 1059/2003, este posibilă agregarea unităților administrative alăturate pentru a se asigura că aceste unități agregate se încadrează în pragurile demografice stabilite de regulamentul respectiv sau chiar derogarea de la aceste praguri din motive geografice, socioeconomice, istorice, culturale sau de mediu speciale. Cadrul permite astfel derogări de la criteriul definit la articolul 3 alineatul (1) din motive istorice sau culturale, care se pot suprapune cu situațiile minorităților naționale. Cu toate acestea, este responsabilitatea statului membru să decidă, în temeiul legislației naționale, dacă să ia în considerare aceste elemente la organizarea hărții administrative naționale care stă la baza regiunilor NUTS, ținând seama de obiectivele Regulamentului (CE) nr. 1059/2003. După cum s-a arătat mai sus, Uniunea nu poate modifica cadrul politic, administrativ sau instituțional existent în statele membre. De fapt, după cum s-a clarificat mai sus, aceste unități neadministrative corespund în sine unei agregări a unităților administrative existente în statele membre și sunt constituite cu unicul scop de a asigura comparabilitatea statisticilor referitoare la nivelul de dezvoltare al acestor diferite unități, fără a conduce la crearea unor regiuni propriu-zise cu instituții regionale autonome și cu competențe decizionale, cum aveau în vedere organizatorii. Prin urmare, Uniunea nu poate adopta un act care să definească

regiunile cu minoritate națională, susceptibile să beneficieze de o atenție specială în cadrul politicii de coeziune a UE, pe baza unor criterii autonome⁴⁰ și, prin urmare, fără a ține seama în mod corespunzător de statu-quo-ul politic, administrativ și instituțional existent în statele membre în cauză.

Organizatorii fac trimitere, de asemenea, la exemplul euroregiunilor. Cu toate acestea, trebuie să se țină seama de faptul că acestea nu sunt stabilite în temeiul dreptului Uniunii sau în cadrul politicii de coeziune, ci pe baza unor acorduri interguvernamentale încheiate în mod voluntar de regiunile în cauză.

- *Asigurarea faptului că statele membre își respectă angajamentele internaționale în ceea ce privește minoritățile naționale. Organizatorii consideră că nerespectarea acestor angajamente ar constitui o încălcare a valorilor enumerate la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană, ceea ce ar putea declanșa inițierea unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, astfel cum se prevede la articolul 7.*

Deși respectarea drepturilor persoanelor care aparțin minorităților este integrată în tratatele UE și în Carta drepturilor fundamentale, iar Comisia se asigură că drepturile fundamentale sunt respectate cu ocazia punerii în aplicare a dreptului Uniunii, UE nu are competența generală de a legifera în ceea ce privește minoritățile, în special cu privire la aspecte legate de recunoașterea statutului minorităților, autodeterminarea și autonomia acestora sau de regimul care reglementează utilizarea limbilor regionale sau minoritare.

În cazurile respective în care nu există o competență a UE, statele membre își păstrează competențele generale de a lua decizii cu privire la minorități. Prin urmare, întrucât, în conformitate cu articolul 51 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale, dispozițiile Cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, este de competența statului membru respectiv să asigure respectarea drepturilor fundamentale în conformitate cu obligațiile care decurg din ordinea sa constituțională sau din acordurile internaționale pe care le-a încheiat. De importanță deosebită în acest context sunt Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare a Consiliului Europei și Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, care rămân cadrul juridic relevant al dreptului internațional pentru acele statele membre care au semnat și ratificat respectivele acorduri.

3.2. Propuneri care intră în domeniul de aplicare al ICE, astfel cum a fost înregistrată de Comisie

Pe de altă parte, Comisia consideră că propunerea de a extinde lista regiunilor defavorizate prevăzute la articolul 174 din TFUE pentru a include noi categorii, cum ar fi regiunile naționale, precum și propunerea de a asigura accesul egal la finanțarea din partea Uniunii și de a garanta că fondurile Uniunii nu sunt utilizate în moduri care ar modifica componența etnică, identitatea

⁴⁰ În ceea ce privește propunerea organizatorilor de a lua în considerare „voința comunităților autohtone, exprimată printr-un referendum local” pentru delimitarea regiunilor, este, de asemenea, important să se clarifice faptul că Uniunea nu poate impune statelor membre organizarea unui referendum local, deoarece aceasta este o prerogativă constituțională a statelor membre.

regională sau patrimoniul cultural al regiunilor naționale intră în domeniul de aplicare al ICE, astfel cum a fost înregistrată de Comisie.

- *Extinderea listei regiunilor defavorizate menționate la articolul 174 din TFUE pentru a include noi categorii, cum ar fi regiunile cu caracteristici naționale, lingvistice și culturale distincte, denumite regiuni cu minoritate națională/etnică.*

Curtea de Justiție a statuat că articolul 174 din TFUE descrie obiectivele politicii de coeziune ale Uniunii în termeni generali și conferă Uniunii Europene o marjă de manevră extinsă în ceea ce privește acțiunile pe care le poate întreprinde în materie de coeziune economică, socială și teritorială, ținând seama de o concepție largă a regiunilor care pot fi vizate de aceste acțiuni⁴¹.

Articolul 174 al treilea paragraf din TFUE precizează că, „[d]intre regiunile avute în vedere, o atenție deosebită se acordă [...] regiunilor afectate de un handicap natural sau demografic grav și permanent”⁴². Curtea de Justiție a clarificat faptul că această lista prezintă un caracter indicativ, iar nu exhaustiv⁴³. Cu toate acestea, Curtea a confirmat, de asemenea, analiza Tribunalului din hotărârea din 10 mai 2016, Izsák și Dabis/Comisia⁴⁴, potrivit căreia nu se poate considera că caracteristicile etnice, culturale, religioase sau lingvistice specifice constituie în mod sistematic, pentru dezvoltarea economică, un handicap în raport cu regiunile înconjurătoare⁴⁵. Curtea a statuat astfel că, atunci când a exclus ca o regiune cu minoritate națională să poată face parte sistematic, în raport cu caracteristicile sale etnice, culturale, religioase sau lingvistice specifice, dintre „regiunile afectate de un handicap natural și demografic grav și permanent”, în sensul articolului 174 al treilea paragraf TFUE, Tribunalul a interpretat în mod corect noțiunea „regiunea avută în vedere” care figurează în această dispoziție⁴⁶.

În orice caz, Uniunea nu este împiedicată să adopte măsuri în temeiul articolelor 177 și 178 din TFUE pentru a ține seama de respectarea drepturilor persoanelor care aparțin minorităților naționale și lingvistice, atât timp cât acționează în cadrul competențelor care îi sunt conferite prin aceste dispoziții. Astfel, Tribunalul a confirmat că lipsa mențiunii explicite a respectării persoanelor care aparțin minorităților naționale și lingvistice ca unul dintre obiectivele lor

⁴¹ Hotărârea Curții din 7 martie 2019, Balázs-Árpád Izsák și Attila Dabis/Comisia Europeană, C-420/16 P, EU:C:2019:177, punctul 68.

⁴² Articolul 174 al treilea paragraf din TFUE: „Dintre regiunile avute în vedere, o atenție deosebită se acordă zonelor rurale, zonelor afectate de tranziția industrială, precum și regiunilor afectate de un handicap natural și demografic grav și permanent, cum ar fi regiunile cele mai nordice cu densitate foarte scăzută a populației, precum și regiunile insulare, transfrontaliere și muntoase.”

⁴³ Hotărârea Curții din 7 martie 2019, Balázs-Árpád Izsák și Attila Dabis/Comisia Europeană, C-420/16 P, EU:C:2019:177, punctul 69.

⁴⁴ Hotărârea Curții din 10 mai 2016, Izsák și Dabis/Comisia, T-529/13, EU:T:2016:282, punctele 87 și 89.

⁴⁵ Hotărârea Curții din 7 martie 2019, Balázs-Árpád Izsák și Attila Dabis/Comisia Europeană, C-420/16 P, EU:C:2019:177, punctul 70.

⁴⁶ Hotărârea Curții din 7 martie 2019, Balázs-Árpád Izsák și Attila Dabis/Comisia Europeană, C-420/16 P, EU:C:2019:177, punctul 71: „Rezultă că, atunci când a exclus, la punctele 85-89 din hotărârea atacată, ca o regiune cu minoritate națională să poată face parte sistematic, în raport cu caracteristicile sale etnice, culturale, religioase sau lingvistice specifice, dintre «regiunile afectate de un handicap natural și demografic grav și permanent», în sensul articolului 174 al treilea paragraf TFUE, Tribunalul a interpretat în mod corect noțiunea «regiunea avută în vedere» care figurează în această dispoziție și, în consecință, nu a săvârșit o eroare de drept cu privire la acest aspect.”

specifice în respectivele articole nu împiedică Uniunea să adopte, în cadrul competențelor pe care le exercită în temeiul acestor dispoziții, măsuri care să țină seama de un astfel de obiectiv⁴⁷.

Cu toate acestea, Comisia nu consideră că este oportun să ia măsuri legislative suplimentare pentru a atinge un astfel de obiectiv din următoarele motive:

- Politica de coeziune este pusă în aplicare în cadrul gestiunii partajate și funcționează în raport cu cadrul instituțional al statelor membre [articolul 4 alineatul (2) din TUE]. În conformitate cu articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2021/1060, statele membre pregătesc și implementează programe la nivelul teritorial corespunzător, în conformitate cu cadrul lor instituțional, juridic și financiar. Abordarea bazată pe realitatea locului din cadrul politicii de coeziune oferă statelor membre flexibilitatea de a alocă fonduri regiunilor pe baza nevoilor identificate pentru a aborda disparitățile socioeconomice și teritoriale, întrucât acestea sunt familiarizate cu contextul specific al regiunilor în cauză.

În acest context, politica de coeziune oferă numeroase posibilități de finanțare a operațiunilor de sprijinire a grupurilor vulnerabile, inclusiv a minorităților, a culturii și a patrimoniului cultural. Aceasta include intervenții în materie de infrastructură, echipamente și capital uman care promovează accesul egal la servicii de calitate și favorabile incluziunii, contribuie la refacerea, conservarea și valorificarea patrimoniului cultural și istoric și promovează rolul sectorului în dezvoltarea economică, incluziunea socială și protejarea diversității regiunilor europene. Conceperea și cadrul juridic al politicii de coeziune permit statelor membre să valorifice aceste posibilități și să sprijine astfel de investiții specifice, inclusiv ca parte a strategiilor de dezvoltare teritorială integrată sau în contextul cooperării transfrontaliere. Statele membre sunt cele mai în măsură să ia decizii de programare care să reflecte realitățile locale. Acest lucru le permite să mobilizeze în mod eficace finanțarea politicii de coeziune, în conformitate cu prioritățile lor naționale și regionale și să contribuie la punerea în aplicare a cadrelor strategice pe termen lung. Astfel, principiul subsidiarității (articolul 5 din TUE) este respectat.

- Comisia nu deține dovezi care să susțină afirmația potrivit căreia caracteristicile etnice, naționale, culturale, religioase sau lingvistice specifice ale regiunilor au un impact asupra dezvoltării lor economice sau sociale raportat la regiunile învecinate. Ca regulă generală, creșterea economică depinde de mulți factori structurali și de politicile în vigoare, ceea ce împiedică orice astfel de generalizări. Factori precum caracteristicile naturale, accesibilitatea pieței sau apropierea față de inovatori sunt, în general, considerați principalii factori determinanți ai diferitelor rate de creștere de la o regiune la alta.
- *Asigurarea faptului că fondurile Uniunii nu sunt utilizate în moduri care ar modifica componența etnică, identitatea regională sau patrimoniul cultural al regiunilor naționale. Aceasta include prevenirea utilizării fondurilor Uniunii pentru a sprijini politicile de ocupare a forței de muncă care încurajează stabilirea unei forțe de muncă provenind din medii culturale sau lingvistice diferite.*

⁴⁷ Hotărârea Curții din 24 septembrie 2019, România/Comisia, T-391/17, EU:T:2019:672, punctul 64.

În perioada de programare 2021-2027, fondurile politicii de coeziune pot contribui deja la păstrarea caracteristicilor lingvistice și culturale regionale în vederea dezvoltării economice regionale și naționale⁴⁸. Cu toate acestea, dreptul la liberă circulație rămâne o piatră de temelie a Uniunii Europene. Astfel cum este consacrat la articolul 21 alineatul (1) din TFUE⁴⁹ și la articolul 45 din Carta drepturilor fundamentale⁵⁰, orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre. Orice încercare de a împiedica stabilirea lucrătorilor care provin din medii culturale sau lingvistice diferite ar contraveni acestui drept și ar submina principiul nediscriminării. FSE+ sprijină integrarea lucrătorilor care aleg să își exercite dreptul la liberă circulație, indiferent de origine, limbă sau cultură.

Cooperarea teritorială este esențială pentru eliminarea barierelor din calea mobilității transfrontaliere și pentru dezvoltarea serviciilor publice transfrontaliere, promovând în același timp diversitatea lingvistică și culturală existentă ca resurse pozitive care pot promova abordări mai integrate, mai favorabile incluziunii și mai inovatoare ale dezvoltării regionale și ale coeziunii teritoriale. Dezvoltarea unor strategii teritoriale integrate la nivel transfrontalier, alături de promovarea unor scheme specifice pentru proiectele de cooperare la scară mică și interpersonale, și-au demonstrat valoarea adăugată pentru a atrage noi tipuri de beneficiari, pentru a încuraja implicarea societății civile și pentru a integra particularitățile și caracteristicile teritoriale. Astfel de abordări ar trebui menținute și consolidate și mai mult în viitor.

Subliniind valoarea diversității, asigurând în același timp integrarea, UE poate proteja identitățile regionale fără a împiedica dezvoltarea economică pe teritoriile sale.

În plus, cadrul juridic actual al politicii de coeziune include deja garanții pentru prevenirea discriminării în execuția fondurilor politicii de coeziune (cum ar fi principiile orizontale, criteriile și procedurile de selecție, modalitățile de tratare a plângerilor, implicarea partenerilor relevanți, condițiile favorizante).

Existența unor criterii și proceduri adecvate pentru selectarea operațiunilor este una dintre cerințele-cheie pentru sistemele de gestiune și control ale programelor. Comisia examinează acest aspect în cursul activității sale de audit. În cazul în care această cerință-cheie nu funcționează în mod eficace, aceasta ar putea constitui o deficiență gravă în sistemul de gestiune și control care, în absența unor măsuri de remediere adecvate din partea statelor membre, poate duce la întreruperea sau suspendarea plăților, precum și la corecții financiare.

⁴⁸ În conformitate cu Regulamentul (UE) 2021/1058, investițiile care sprijină industriile culturale și creative, serviciile culturale și siturile de patrimoniu cultural ar putea fi finanțate în temeiul oricărui obiectiv de politică, cu condiția ca acestea să contribuie la obiectivele specifice și să se încadreze în domeniul de aplicare al sprijinului din partea FEDR.

⁴⁹ Articolul 21 alineatul (1) din TFUE: „Orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de tratate și de dispozițiile adoptate în vederea aplicării acestora”.

⁵⁰ Articolul 45 din Carta drepturilor fundamentale: „1. Orice cetățean al Uniunii are dreptul de circulație și de ședere liberă pe teritoriul statelor membre.
2. Libertatea de circulație și de ședere poate fi acordată, în conformitate cu tratatele, resortisanților țărilor terțe stabiliți legal pe teritoriul unui stat membru.”

În conformitate cu cadrul juridic al politicii de coeziune, statele membre au, de asemenea, obligația de a institui mecanisme care să asigure examinarea eficace a plângerilor privind fondurile.

În plus, în conformitate cu dispozițiile privind condițiile favorizante, acestea sunt obligate să instituie mecanisme eficace pentru a asigura respectarea Cartei drepturilor fundamentale. Aceste mecanisme ar trebui să includă măsuri prin care să se asigure că programele sprijinite de fonduri și punerea lor în aplicare respectă dispozițiile relevante ale cartei, precum și modalități de raportare a cazurilor de nerespectare a cartei către comitetele de monitorizare, inclusiv a plângerilor legate de cartă.

În plus, includerea parteneriatului – care implică în mod specific parteneri relevanți în comitetele de monitorizare responsabile cu aprobarea criteriilor de selecție – oferă o garanție suplimentară împotriva practicilor discriminatorii. Printre partenerii relevanți se pot număra organisme de promovare a egalității. Aceste organisme sunt organizații publice care oferă asistență victimelor discriminării, monitorizează și raportează cu privire la aspecte legate de discriminare și contribuie la o mai bună informare cu privire la drepturi și la o evaluare societală a egalității.

4. CONCLUZIE

Comisia a analizat cu atenție preocupările și propunerile prezentate de ICE și recunoaște importanța aspectelor invocate. Cu toate acestea, în conformitate cu tratatele UE, răspunsul Comisiei trebuie neapărat să se încadreze în limitele competenței sale. Prin urmare, ICE a fost înregistrată de Comisie cu rezerve, anumite propuneri fiind excluse deoarece nu intră în domeniul de aplicare al competențelor Comisiei în temeiul tratatelor UE.

În ceea ce privește propunerile care depășesc domeniul de aplicare al ICE, astfel cum a fost înregistrată de Comisie, Comisia observă că UE nu are competența de a întreprinde acțiuni în justiție cu privire la propunerea de a defini „regiunile naționale”, de a identifica sau de a inventaria astfel de regiuni, de a lua în considerare limitele lingvistice, etnice și culturale la elaborarea NUTS sau de a se asigura că statele membre își respectă angajamentele internaționale privind minoritățile naționale. Prin urmare, aceste propuneri nu sunt abordate în răspunsul Comisiei.

În ceea ce privește propunerea de extindere a listei regiunilor defavorizate prevăzute la articolul 174 din TFUE pentru a include noi categorii, Comisia consideră că nu există suficiente dovezi care să susțină afirmația potrivit căreia regiunile cu caracteristici naționale, etnice, culturale, religioase sau lingvistice diferite de cele ale regiunilor învecinate sunt defavorizate în mod sistematic.

În plus, Comisia observă că politica de coeziune este pusă în aplicare în cadrul gestiunii partajate. În acest context, politica de coeziune trebuie să funcționeze în limitele cadrului instituțional al fiecărui stat membru. Deși abordarea bazată pe realitatea locului oferă statelor membre flexibilitatea de a aloca fonduri teritoriilor pe baza nevoilor identificate pentru a aborda disparitățile socioeconomice și teritoriale, decizia privind modul de distribuire a acestor fonduri pe teritoriul lor rămâne prerogativa statului membru respectiv și nu este o competență a UE.

Comisia subliniază că actualul cadru legislativ aplicabil politicii de coeziune conține garanții care nu erau în vigoare la momentul depunerii cererii de înregistrare a ICE, la 18 iunie 2013, în scopul de a asigura respectarea Cartei drepturilor fundamentale și de a preveni practicile discriminatorii. Normele existente oferă, de asemenea, instrumentele necesare pentru ca statele membre să poată sprijini minoritățile și grupurile marginalizate.

În acest context, deși ia foarte în serios combaterea discriminării, Comisia consideră că un nou act legislativ nu este necesar sau adecvat.

Comisia va rămâne vigilentă și proactivă, pentru a asigura accesul nediscriminatoriu la finanțarea din partea Uniunii în cadrul politicii de coeziune. Comisia este pregătită să utilizeze toate instrumentele de care dispune pentru a asigura egalitatea de tratament pe tot parcursul punerii în aplicare a politicii de coeziune în actuala perioadă de programare.

Pentru următorul cadru financiar multianual, Comisia a propus o politică de coeziune și de creștere consolidată și modernizată, care să funcționeze în parteneriat cu autoritățile naționale, regionale și locale și să asigure existența unor mecanisme adecvate pentru a preveni orice formă

de discriminare. Planurile de parteneriat național și regional, astfel cum au fost propuse de Comisie⁵¹, vor consolida legătura dintre sprijinul financiar acordat de la bugetul UE și respectarea statului de drept și a Cartei drepturilor fundamentale, inclusiv în vederea prevenirii oricărei discriminări bazate pe apartenența la minoritățile naționale. În special, în conformitate cu propunerea Comisiei, statele membre trebuie să instituie și să mențină mecanisme eficace pentru a asigura respectarea dispozițiilor relevante ale Cartei drepturilor fundamentale pe tot parcursul punerii în aplicare a planului, precum și pentru a asigura respectarea principiilor statului de drept. În cazul în care un stat membru nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește aceste condiții, Comisia nu va efectua plățile corespunzătoare. În sfârșit, statele membre vor trebui să îndeplinească cerințele-cheie pentru sistemele de gestionare și control, în special prin asigurarea unor „criterii și proceduri transparente și nediscriminatorii adecvate pentru selectarea operațiunilor în vederea maximizării contribuției finanțării Uniunii la realizarea obiectivelor planului și cu respectarea principiilor bunei gestiuni financiare, transparenței și nediscriminării, ținând seama de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”. Acest lucru va asigura respectarea deplină a articolului 21 din Carta drepturilor fundamentale, inclusiv prevenirea discriminării bazate pe apartenența la minoritățile naționale.

⁵¹ Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Fondului european pentru coeziune economică, socială și teritorială, agricultură și zone rurale, pescuit și afaceri maritime, prosperitate și securitate pentru perioada 2028-2034 și de modificare a Regulamentului (UE) 2023/955 și a Regulamentului (UE, Euratom) 2024/2509 – COM (2025) 565 final, 16.7.2025.